

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

УРЕЂУЈЕ МИЛАН САВИЋ.

БРОЈ 37.

У НОВОМ САДУ 12. СЕПТЕМБРА 1885.

ГОД. I.

ТУЖНОМ СРЦУ ОЦА И МАЈКЕ.*)

Дек'о сам док се сузе притаје
 И Ваши боли добију слуха,
 Гроб да се травом огрне свежом
 И да замири од милодуха.

Пак сада да Вас замолим лепо:
 Довољ'те духу саучешћа мога
 Да и он венац један донесе,
 Да и он клекне крај гроба тога;

Па да се Богу помоли овде
 — Молитвом горких србинских јада,
 — Молитвом скуних србинских жртва,
 — Молитвом топлих србинских нада.

„Зета.“

С виси на више молба ми лети,
 Светилу света и круни круни;
 Висином рајском душа ми с' крепи
 И враћа с' Вама утехе пуна.

Оче и Мајко, Ви нисте своји,
 Ви сте својина уздања наша;
 Над тугом Вашом позив Вам стоји,
 Бол се у боле шире пренаша;

Ширим се болом снага Вам доји,
 — Горчина српских једна је чаша —
 Да ћете клонут', нико с' не боји,
 Залог нам анђ'о — *Марија* Ваша.

З.-Ј. Јовановић.

*) Прештампавамо из „Зете“ ову песму Змајеву, коју је певао поводом смрти Књагињице Марије Црногорске.

ПОП ИЛИЈА И ПРОТА ДРАГАЧ.

ПРИПОВЕТКА ИЗ ЖИВОТА ЧЕСТЊЕЈШИХ.

НАПИСАО МИЛАН АНДРИЋ.

(Наставак.)

VII.

Длем, — верујете ли сад, да је поп Илија око тих званичних послова био од велике користи проти Драгачу? А то је чинио све из љубави према проти, јер је знао, да овај само тако може саставити крај с крајем.

Протина кућа је била увек готова биртија. Капија на веки отворена. Оно јест улазило до душе кола, са којих се и стоваривало ово ил оно, — али колико их је довозило само гостију, иза којих остадоше голи рогови на кући! А где се тако живело, ту је мален био доходак протопопијата, те се морао ударити намет на — турске, учитеље, попове и на свакога, који је у проте ма шта тражио.

Док је то тако из године у годину текло, —

дотле су у Т . . . . од прилике овако стојале ствари: Јефта Ижичић је испирао и ударао бурад на славину код попе, цртао је мустре својој Јованци, певао је „многа љета“ Јакши Мишљеновићу и . . . и . . . шта је, боже, још радио? Да, збиља, и бочио се кад што са децом у школи.

Грк Спира није мировао никада. Непрестанце је ровио против попе и против учитеља, па није чудо, што се завадио и са најближим суседом својим, са Нецом кројачем.

Панта Рибарев још ни сада није заборавио ону петорку, па час се жали на грка Спиру, што га је наговорио, да иде, да тужи попа, — час се опет договара с грком, како би да продужи своју тужбу?

Неца кројач је радио, да стече што више

пријатеља своме зету, а остали су — као и од пре — одлазили у грков дућан, да чују, шта има ново, и да прорешетају онога, ко им на дохват дође.

Само се поп Илија чинио невешт свему томе, што се у његовој парохији збива. Он је добио у учитељу поуздана подрумара, па шта га се тиче што се грк Спира једи и тужи, како деца у школи ништа не уче.

Али на један пут удари гром у Т. . . . Баш кад је Јефта шесту школску годину одпочео, добије од проте налог, по коме се он премешта у И., худо сеоце некто, а на његово место долази нов препаранд један, Гавра Чупић.

Јефта отрчи с тим налогом најпре тасту своме, Неци кројачу, а одавде обојица попу Илији, па ту дај, моли и преклињи, да попа изради код проте, да се Јефта не мора селити.

Поп Илија слегне само рамени.

— Не знам — рече —, хоће ли се моћи што помоћи.

— Та ја ћу однети господину* проти лепу јабуку — обећава Неца кројач —, а и вама мора бити; само гледајте, господине.

— Ја ћу покушаги; али најбоље би било, да вас двојица одете проти.

Неца послуша поп-Илију, па сутра дан хајд' у К.

Што јест — јест: прота их је примио љубазно, ама од свога ни за десет дуката да одустане!

— Не може то бити, — вели прота Неци — да твој зет буде на тако доброј штацији, а није свршио све, што треба; а онога, свршеног препаранда, да пошљем у И.

— Хе — кад не може бити, не може. И Неца и Јефта приклоне главу судбини, па спремај се за сеобу.

Кокурз још није ни обран, а нови учитељ већ у Т. . . . Јефта скупи још оно мало заосталог бира, па се срдечно опрости од попе и од Јакше Мишљеновића, — ил видети кад Т. ил никада. Та И. . . . је чак на другом крају протопопијата. Од Т. има дан хода донде, а то је, тако рећи, преко света.

Грк Спира је све ово са неком осветом пратио; а кад се дознало, да је нови учитељ син протине сестре, што је удата тамо негде у Банату чак, — онда се грк већ није могао задржати, да се не измири са својим суседом, Нецом кројачем.

— Јесам ја теби казао толико пута, да је тај поп слаба узданица твоја. Ето ти сад.

— Хе, шта ћеш, брате, кад је прота тако наредио?

— Шта ћеш? А је ли право, да се креће учитељ, ни крив, ни дужан, са свога места? Јел сва општина била задовољна са твојим зетом? Па зар ти мислиш, да је то било без поповога знања? Хе-хе, мој Нецо! . . .

Неци се почињу нове мисли заметати у глави.

— Само ти то кажем, да сам ја на твоје месту, мој зет се неби селио из Т., па макар ја морао ићи и самом владици!

Неци се допадне та мисао.

— Па онда, каквог добра видимо ми од тога нашег попа? — настави грк Спира. — Колико недеља прође код нас у години без службе божије? Та он је више код проте и бог те пита, где, него у своје селу. Па зар ти мислиш, да би га олако прошло, кад би владика чуо за то? Мој комшија, само да сам ја с тобом! Ал тако треба вама свима, који се поводите за попом. Бар да вам прота свима премести све зетове у И. . . .!

— Ех, та немој ти опет тако диванити, комшија.

— А зар се и с вама може још паметно диванити?

На страну и ово и оно, — ал грк је завртио мозак Неци кројачу. Није њему било, да брани правду, него, да завади људе са попом, па тако да се освети овоме. А са Нецом је могао то лако, јер овога је болело, што му је зет премештен онамо, где ће се моћи сит — нагладовати.

Код новог учитеља иде са свим другачије у школи. Ту се набављају књиге и још вас дан које шта, чега за Јефтино доба није било. Деца напредују у учењу, — ал то нико не примећује, па ни сам грк Спира, тај најмудрији човек у селу. Он се и не обзире на оно, што сад у школи бива, а од пре је ва век о школи говорио. Сад, кад дођу људи у дућан, он ће први започети о попу, па то све до разласка траје тако, да учитељ никад не може ни да дође на ред. И то није чинио узалуд, јер ће Арса Шалајићев рећи једном:

— Та шта то вреди увек говорити! Треба, да се сложимо сви, па да га тужимо. Ено, кад су б—ци тужили пре две године свога попа, онда им је писао тужбу онај стари натарош из В. па ће и нама написати, а ми ћемо пометати крстове.

— Ех, сад ћемо ми тражити чак натароша из В. . . .! — обречне се грк Спира, а као да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

га је и увредило мало, што је Арса њега обишао.

— А шта би ми, реци, ишли у В. Ето, написаће, реци, и Спира ту тужбу — прихвати Ђођа опанчар.

— Хоћу, хоћу; за што не би? — једва дочека Спира.

Није прошло ваљда ни три дана, — тужба готова. Људи се баш састали пред вече код Спира, да им ју овај прочита, а у село паде глас — умр'о прота!

У грковом дућану још сви у чуду, ал поп Илија већ пројури онуда на коли и оде у К.

Грк Спира смота тужбу, па је остави у чекмеце. Ни коме не беше сад до ње. Људи се развиђоше један за другим, нико не рече ни — лаку ноћ, а свакоме на лицу читаш питање: — шта би проти, да тако нагло умре?

На то је тек сутра дан стигао одговор.

Прота ишао кући из М. . . . На друму се попаше коњи, извале се кола, па проту сатру. Кажу, чим су га скинули код куће с кола, одмах је испустио душу.

Из сваког села је било, осим попа и учитеља, по два човека на погребу, само из Т. . . није отишао нико. Сваки се устезао, извлачио, и напослетку сви остадоше на дому; само је поп Илија са учитељем био онде.

Баш онога дана, кад су проту сахранили, пометали су т—ћани крстове на тужбу против поп-Илије, и одлучили су, да ту тужбу однесе владици грк Спира, Неца кројач, Јова бербер, Арса Шалајић и Панта Рибарев.

Изгледа, као да је и грк-Спиринога масла било у томе, што т—ћани нису ишли на погреб протин. Он је мислио, могу му покварити сав посао они, који би отишли онамо, јер, ко зна, са каквим би се уверењем вратили из К. где су сви попови били из целог протопопијата. За то је он и предложио био, да Неца кројач и Панта Рибарев иду на погреб, а ови су имали повода, да се не приме те почасте. Е, а кад ови неће, онда је и другима лако се било изговорити, за што не могу да иду.

А зар оно није било без рачуна грковога, што су баш на дан погреб протина подписали тужбу? Хе, хе, — грк је познавао своје људе. Памтио је он још добро, како је поп Илија без по муке осујетио његово протествовање против Јефте Ижичића, па се чувао, да не прође опет тако. За то је и мислио у себи, — нека људи само подпишу тужбу, а он ће је

онда макар и сам поднети владици. А ово је била најбоља прилика, да се људи „сложе.“

Поп Илија чим је дошао кући са погреб, одмах је чуо од Пера звонара, шта се против њега свршило; а Пера звонар је то све чуо баш од самог грка. Овај, кад је имао подписану тужбу у џепу, хотимице је говорио злурадо свакоме, како ће скорим и поп Илија за Јефтом Ижичићем; а говорио је баш за то, да и попу дође до ушију, шта је општина закључила, па да се — вели — једи. Само што поп Илија није баш много зарезивао те гласове! . . .

Елем, и депутација треба да иде већ владици. Није право, да њих петорица путују о своје трошку, кад се ради у име целе општине. У црквеном сандуку има до душе новаца; јест, ал како ћеш доћи до њих, кад је сандук код попа, а и један кључ је од сандука у њега. Да се разреже на главе и покупи, — од тога нема тежег посла Договарало се и договарало, док на послетку не рече Јова бербер:

— Па знате шта, људи? Ето нек Спира да у зајам, па кад кренемо попа, онда ћемо му вратити из црквеног.

Спира стане на то трти нос, а не зна на брзо да одговори. Људи пристану сви с места на предлог Јове бербера, а грк у забуни шта ће, него обећа, да ће он предујмити трошак, ал да му се присутни на писмено обвезу, да ће му га вратити, било из црквеног, било из свога.

— Та шта ће ту на писмено! — вели Јова бербер. — Доста, кад ти ми сви обећавамо, да ћемо ти вратити. Само ти гледај, да кренеш попа.

— Ваљда га нећу кренути ја сам, него сва општина.

— Та да, ал ти си почео. Да није тебе, ми се не би ни лаћали тога посла

Грк Спира виде, где и остали климају главом на те примедбе Јове бербера, па се побоји да се не растопи опет цела ствар, те — хтео, не хтео, — пристане дакле, да он предујми сав путн итрошак онако, као што је предложио Јова.

Сад је већ лако било одредити и дан путовању, и — депутација оде са тужбом владици.

Владика их је лепо примио. Грк Спира је још лепше испричао све жалбе општине, па је на послетку изразио, да они не желе ни више ни мање, него да владика премести поп-Илију на другу парохију.

— Ја ћу прочитати ову тужбу вашу, —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

одговори на то све владика — па ћу се постарати, да се поврати ред, мир и љубав у општини вашој; а дотле се притрпите, и испуњавајте дужности християнске и заповеди божије.

За тим благослови владика депутацију, ова целива свету десницу, и врати се — од куд је и дошла.

Код куће једва их дочекаше, да чују, кад ће се попа селити? Још оно вече се састане скуп код грка, и Спира свима да на знање, да је владика обећао, да ће повратити ред и мир у општини, а о савету владичином није ништа споменуо.

Људи би с тиме били задовољни, да није Панта Рибарев после приповедао, како је владика споменуо и божије заповеди; а он се још и сад сећа — вели —, да је и покојни прота говорио њему о једној заповеди, која каже, да свјашчена лица ваља поштовати, па се боји, да и са овом тужбом не буде, као што је било са његовом код проте

Ово је многима ударило клин у главу; па — да вид'те — имао је, рекао би, и право Панта Рибарев. Прошло је по године дана, а на њихову тужбу још ни какве одлуке.

— Треба, да пожуримо ту ствар — рећи ће један пут Спира.

— А како? — запита Арса Шалајић.

— Па сад ил писмено, или да идемо опет владици.

— А хоћеш ли ти дати опет трошка? — запита Јова бербер.

— Та кад смо већ започели, сад не можемо натраг — одговори Спира. — А ја мислим, доста би било, да само писмено пожуримо.

Као да је изгубио вољу на даље предујмљивање.

— А ти напиши, Спира, како најбоље знаш, — рече Јакша Мишљеновић — а ми ћемо пристати, па положити крст.

Ово се прими, и за неколико дана — оде пожурница владици.

Сад опет чекај за одлуком.

Прође и опет по године, а грк Спира да се распадне жив, што од владике не долази ни шта.

Другу је пожурницу послао и без договора са људима, — ал ни та не беше боље среће.

Грк већ почиње роптати и на владика; људи се стану бунити, у сљед гркова грдње, а поп Илија — као да се то и не тиче њега, него каквога турског хоце. Спомене ли му кад год ко о тој тужби и депутацији што год, а он тек — хоћу, нећу — одговори:

— Нису погодили, на која врата ваља ући код владике, кад желе, да што израде!

(Свршиће се.)

НАДА.

та је нада? . . . . —

— Јел' то мамак, што га беда пред жељама нашим носи, те нам нигда клонут' неда под притиском тешких мука што наноси од почетка свету бедном њена рука?!

— Ил' је то дар божаствени, што ј' дарован бедним људма, да им срце не препукне у леденим, трoшним груд'ма?!

— Ил' је нада мајка среће, па кад мајка чедо чека, послушно ће чедо доћи мајци својој из далека?!

Све је нада, а и ништа, час је снажна, силна, моћна, час малена и незнатна и ништава и немоћна!

У маху је дивска створа,

дохватила већ облаке, па већ круну на се меће од светлости сунчев-зраке! —

. . . Један удар, а она је срушила се са висине, па у стиду, сраму, болу, чами, страда, вене, гине! Али опет . . . нова жеља подиже је из мртвила, па је опет моћна, сјајна, као што је и пре била! Она тако вечно расте, она тако вечно пада, док у срећу не улети ил' док бол је не савлада!

Е, па тако, ка' и нада, живот нам се вечно креће, час по мраку дугих јада, час по сјају кратке среће!

Ср. Карловци.

Милутин Трбић.

С П Е Р А Т А.

(ИЗ ГЕТЕВЉЕВОГ „WILHELM MEISTERS LEHRJAHRE“.)

(Наставак.)

Једнога јутра нађосмо му собу празну, листак један лежао на столу, где нам изјављује, да је у праву тражити своју слободу, кад га ми силом држимо затворена; да је побегао, да иде Сперати, да се нада, е ће с њом утећи, да је на све спреман, ако хоће да их раставе.

Ми се јако уплашисмо, ал духовник нас мољаше да се смиримо. Нашег сиромаша брата пазисше добро: лађари, место да га превезу, одведоше га у његов манастир. Уморен од неспавања за четирдесет сахата заспао је чим га је чамац у месечини заљуљао и није се пренуо, док није дошао у руке своје духовне браће; није се опоравио, док није чуо за собом, где се манастирска капија затвара.

Ојађени судбином братовљевом, коресмо јако нашега духовника; али часни овај муж лако нас надијаше уверити разлозима лекаревим, да је наше сажаљење убијство за једна болника, да то он не чини по својој вољи, него по заповести владичиној и високога савета. Намера беше: да се избегне свако јавно негодовање и да се овај жалосни случај прикрије под копрену нека тајна, црквена запта. Сперату је требало поштедити, требало је да не дозна е јој је љубавник уједно и брат. Препоруче је неком свештенику, коме је она пре још поверила била своје стање.

Вешто су је притајили и док је трудна била и кад се породила. Као мати беше сретна са својим детенчетом. Исто ка готово све наше девојке не знађаше ни она ни писати, ни писанога читати; е тога је слала по свештенику сваку поруку љубазнику своме. Свештеник опет држаше за свету дужност према дојећој мајци, варати је, те донашаше гласове од нашега брата а ни видео га није, опомињаше је у његово име да се стрпи, мољаше је да се брине за се и дете а за даље да се нада у бога.

Сперата беше од природе побожна. Њеним стањем, самоњом њеном све је већма нагињала томе, свештеник је крепио у томе, да је мало по мало приуготови растанку за навек. Чим је дете одбила, чим је држао е јој је тело доста снажно, да одржи најстрашније душевне муке, поче јој цртати тај преступ најужаснијим бојама, преступ подати се свештенику, преступ кога је тумачио као неку врсту греха против природе, као неки инцест. Јер он имађаше чудну намеру да јој кајање претури у онако, како би га била осетила, да је знала за праве

одношаје својега преступа. С тога јој је препунио душу јадом и тугом а тим више узнео пред њом мисао цркве и главе јој; ређаше јој оне ужасне последице по спасење свију душа, кад би се у тим приликама попуштати, па још кривце хтело наградити законитим браком. Казиваше јој како је спасоносно покајати таку гријоту за времена па добити некада у замену круну светила, те најзад као једна грешница вољно приже своју главу под нож, и усрдно га мољаше, да је за навек уклоне од нашега брата. Кад се с њоме успело дотле, пусте јој на вољу ма опет под неким надзором, да буде кад где хоће, јал' у своје стану, јал' у манастиру, како јој је драго.

Дете јој расло и мало па заче показивати неку особиту нарав. Веома рано поступио је ногом и умело вешто се кретати, брзо је красно певало и научило цитру готово само од себе. Тек се не могаоше речима изразити, а кривица томе као да беше пре у његову начину мишљења до у органима за говор. Мајка једна осеђаше се међу тим некако жалосно према детету; начин свештеников тако јој је замрсио умље, да беше у чудном стању, али не баш луда. Преступ јој се чињаше све страшније и ближе казни, често спомињано упоређење свештениково с инцестом, укоренило се у њој тако дубоко, да је осеђала исто гнушање као да је знала за тај одношај. Духовник држаше много на ту своју вештину, којом је раскинуо срце несретног једног створења. Жалост беше погледати како се материнска љубав, која би се од срца радо веселила животу својега детета, борила са страшним мислима е то дете не би требало да је на свету. Час се бораху та два осеђаја међу собом, час беше надјачало гнушање љубав.

Давно већ били су јој узели дете, те дали честитим неким људима у до крај језера, те у већој слободи, што ју сада уживаше одмах с почетка показа се на њему да се радо пуже. Успети се на највиши врх, трчати оштрицом од лађа, правити за комендијашима, што каткад местом пролазаху, њихове најчудније ствари, томе је природом нагињало.

Да јој све то буде лакше радо је мењала с мушкарцима хаљине, па и ако су јој поочим и помајка држали то за неупутно и хтели јој закратити, ипак смо ми гледали да јој се што више попушта. Њени чудни путеи и скокови заварали су је каткад далеко, изгуби се, нема је, ал увек опет дође. Кад се врађала мало кад да не би села под капијско стубље нека сусетска омилека; несу је више ни тра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

види, тек само изгледали. Ту би се на степењу као одмарала, онда би отрчала у велику одају, разгледала кипове, па кад је не би баш задржавали, оджурала би се кући.

Ал опет најпоследње превари нас нада, а откајасмо што смо јој кроз прсте гледали.

Детета нестаде, шешир му нађу где по води плива баш онде, где је силовит поток падао у језеро. Држали смо, да је у пентрању страдало међу стењем; сва мука заман, тело се није могло наћи.

Замало па и Сперата разабере из нерасудна торокања своје другарице смрт својега детета. Као да беше мирна и весела и као да јој беше мило, што је бог примио то сироче к себи, те га склонио, да не трпи и снује још веће несреће.

Овом приликом спомињаху се све бајке, што се обично причају о води. Приповедаху: језеру ваља сваке године по једно невинашце; е не поднаша жртва тела већ га изнаша јал' пре јал' после на брег па и последња кошчица, ако је потонула мора горе. Причашу како је нека тужна мајка, што јој се дете у језеру удавило, призивала бога и угоднике божије да јој бар само кости даду, да их сахране; прва бура, приповедаху, изнела је на брег лубању, друга труп, па кад се све скупило, понела је све кости у марами с собом у цркву и где чуда, чим је положила на ступње олтарско, заче се дете дерати и извијати из мараме свима на чудо; само не беше једне кошчице од малог прста на десној руци, коју је мајка после још једнако тражила и нашла, и која се за успомену и сада чува међу осталим моћима у цркви.

На јадну мајку силно утече ова приповест, машта јој осети нов полет и повлађиваше јој осећају срца.

Мишљаше е је дете сада откајало и за се и за

своје родитеље, е ће се са свим опростити клетве и казни, што их до сада тишташе; е је само до тога стало изнаћи кости детиње да се однесу у Рим, па ће се дете на ступњу велика олтара петровске цркве опет укасти народу с истом лепом, свежом, кожом својом. Е ће опет својим сопственим очима угледати оца и мајку а Папа ће осведочен о саизволењу божијем и светитеља уз гласан усклик народа опростити их и венчати.

Од тада је једнако упирала очи и бригу на језеро и на брег. Кад су се ноћу у месечини вали лелујали, мишљаше е јој свака светла пеница носи дете; мораде увек когод отрчати, да га на обали као ухвати. Тако је и дању уредно долазила местима, где се шљункаста обала по мало спуштала у језеро; скупљаваше у једну кошарицу све кости, што је налазила. Нико јој не смеде рећи, да су од животиња; крупније је закопавала а ситније остављала. У томе послу проводила је непрестано свој живот. Свештеник, који ју је до тога и довео испунив строго своју задаћу, прихвати је сада свом својом снагом. Његовим утицајем држаху је у околини за занету светињу а не за луду. Свет стајаше склопљеним рукама кад где прође а деца јој целиваху руку. Њеној старој пријатељици и другарици праштао је духовник грех, што га је згрешила код ових двога, а само под тим условљем, да за цела живота свога исто верно прати ову несретницу, а она испуњаваше ову дужност све до измака веома стрпено и савесно.

Ми за то време нашега брата не упуштасмо из очију; ни лекари ни свештенство његова манастира не хте допустити да пред њега изађемо. Али да се уверимо, да му је према прилици добро, могли смо по вољи мотрити га кришом у врту, у ходницима па и кроз неки прозор на гредици ћелије му.

(Свршиће се.)

БИЛИНЕ И БОГАТИРИ.

СТУДИЈА Н. КОВАЧЕВИЋА.

Као и сви, тако и руски народ има своју уску, народну литературу — плод народног ума и фантазије. Као и код других, тако се и код Руса јавља она у првобитном периоду народног живота, до почетка културе, кад још сви живе општим животом, стоје на једнаком степену развија те се сливају у јединство мисли и чувства. Битна карактеристика је те литературе осуство личности Певач, кад пред слушаоцима казује какав догађај, није био што друго, но орган свога народа, хранилац његове песничке ризнице. Његов

посао није био у томе, да сазда, створи нешто ново, што други не знају, он је предавао онако, како је сам чуо, оно исто и онако исто, што су и како су предали други њему. Сама спољашња форма није зависила од њега, он је набрајао, низао мисли, како их је народ сложио, а то, што је једном било сложено, остало је нетакнуто, неповређено. Песма, скаска, пословица — то је богатство народне литературе у Руса.

Оставив скаске и пословице, као и песме митолошког и религиозног садржаја, ми ћемо

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

се позабавити са билинама као најважнијом граном народне књижевности, где народна песма достиже високи степен свога развијања.

Билине — узете у целини — су јуначки епос. Ти јунаци називају се богатирима, а песме, што причају њихова дела — билинама, јер народ види у њима не измислицу, него дела, која су заиста и била — (быль, догађај). Разгледајући их онако, како су до нас допрле, ми у њима налазимо како одјеке далеке прошлости, тако и ствари, што указују на много доцнија времена. Тако н. пр. заједно с Владимиром опевају се и Татари и златна орда и народи Источне Сибирије, Чукчи и Ољутери; Илија Муромец излази пред нас то као богатир кијевског кнеза, то као ајдучки атаман или сибирски козак. Кад узмемо, да је Владимир крстио Русе 988. год., а последњи бој с Татарима догодио се 1380. год. то нам излази без малог читава четири слојећа, да се мешају уједно, да се узимају за једно доба, доба кнеза Владимира и доба живота и рада богатира у Русији. Узрок томе мешању лица, времена и места је то, што се једно предање наводњавало другим, доцнијим, те је по томе и обухватало собом разна поколења и епохе, садржавало у себи по неколико векова. То наводњавање као расадник анахронизма је уједно и песничка сведоба за живот тако пун разноврсних преврата: оно нам казује народне интересе у различитом добу његова живота, казује догађаје, који се рађали и одмењивали другим, новијим.

У руском народном епосу излазе на видик два поколења богатира, старије и млађе. Старије је грдна сила, неизмерна снага. Млађе поколење, које их је одменило, ни из далека да се не примиче овим својствима. Елемент чудноватог, надчовечанског је верни сапутник народне песме овога доба.

Као главни богатир старијег доба спомиње се Светогор. Он живи на високој гори, љуцко га око не може видети. Његове плећи терети тешко бреме — сопствена снага, а ту снагу нема на коме окушати. За њим долази Вољча Свјатославовић или Волх Всеславјеввић, син огњенога змаја, а рођење му се обележава чудном појавом:

„Подрожала сыра земля,
Стряслось словно царство Индѣйское,
А синее море сколебалося“

Он је у неколико ближе човеку, бар га можемо видети. Он дели мегдане, побеђује сваког у „земљи Индијској“ не толико силом, колико

тима, што се зна претворити у тицу, у рибу, како му је кад удобније. У доцнијим билинама овај Вољча постаје кнез, рођак Владимиру, који га обдарује „трема городами со крестьянами“ (сељацима). Кад се једном отпратио у те градове, да покупи арач, сусрете на путу трећег богатира старог доба, и на питање: ко је и откуд је? овај му одговара, да га зову „молодой Микулушка Селяниновичъ.“ Тај је Микула необично снажан, његову топузину не може да крене Вољча са свом својом дружином, а он (Микула) је носи на једном прсту. Он је јачи од самог Светогора, јер му помаже „мать сыра земля.“ Као што су они сами необични, тако им је исто и радња необична, они вазда имају посла са надземним бићем, са чудовиштима, змајевима и т. д. Од млађих богатира су најзнатнији: Илија Муромец, Добриња Никитић и Аљоша Поповић. Казивање о њима обухвата сву руску земљу и њезину стару историју. Центар њихове радње је град Кијев, јер се ту концентрише сва историјска прошлост, ту се стицају јунаци са свију страна и из свију градова: из Рјазани, Муроме, Ростова, Суздаља, Галича. У песмама о овим богатирима идеално је нацртано народно јединство, исказане су све тежње народне у кијевском периоду руске историје. Мотор читаве радње у овом је епосу стари Владимир — „красное солнышко.“ Све се збива у за њ и око њега и ако он сам непосредно ни у чему не учествује. Сва радња прелази с кнеза на богатира, кнез је међу њима *primus inter pares*, јунаци с њиме заједно пирују и куцају се кондирима „вина зеленога.“

Кад богатир улази на совет, он се најпре крсти и моли пред иконом Спаситеља, затим се клања на све четири стране, кнезу и кнегињи „на особицу.“ Кад је реч о каквој обрани или нападају, кнез се саветује са својим богатирима, и кад пита: ко да се шаље? — већина решава. Основном удружином билина Владимирове цикла је борба Русије са степом. Та борба обележена је богатирском заставом т. ј. тврдим стражарицама на јужној окрајини.

Застави на челу је Илија Муромец, кога је дружина изабрала за вођу, атамана, за „человѣка началнаго.“ Богатир иде у заставу по својој вољи и жељи, осим тога дужан је платити зато, што га тамо примају.

Стојећи на стражи, богатиру је дужност да никог не пушта мимо себе, пешице или на добром коњу, ни „сѣрый звѣрь“ несме заставу

прескочити. Сав закон и дисциплина ове војске састојала се у овоме: ако је руски богатир, те се застави примиче — побрати се с њиме, а ако је неверник, басурманин, „нахваљщикъ“ — то ишти мегдана.

Кад се из далека у широкој пустој стени укаже богатиру прамен магле, први знак, да се непријатељ примиче — из дружине излази мегданџија, и то са пристанком свију. У случају, да је непријатељ чувен, па се не би нашло у дружини згодна мегданџије, против таког се отправља сам атаман, Илија Муромец.

Богатирске песме млађег порекла оличиле су све врлине руског народа у једном само том човеку, у Илији Муромцу. Идеја руског народа онога доба до ситнице је оличена у овом богатиру. Витештво, заштита слабих од угњетача, обрава вере хришћанске, помоћ кнезу Владимиру, који је тежио јединству Руса и Русије — то је садржина тих песама, а то, по томе, и радња овога јунака. Све, што је помагало, да се горња цел достигне, Илија је потпомагао, све што је стајало на путу, да се она спречи — Илија је таманио и уништавао својом богатирском десницом. Све његово деловање у најтешњој је свези не са његовом коришћу или части, него са части и бољитва његове отаџбине.

У епосу ћемо не једном срести, да се јунак описује с једним или другим физичким недостатком пре но што ступи на позорницу, да га ми можемо уочити. Ако се не варам у „Вили“ од год. 1868. има једна народна прича, како је Краљевић Марко био чобанин, међу својим друговима сушта наказа, таман као његов шарац у ергели. Тек кад га је вила млеком задојила излази Марко онакав, каквог га нам казују народне песме. С руским је јунаком исто тако. Пуних тридесет година седео је у пепељаку, па тек кад му је некакав калуђер дао „животворног пића“, Илија се осећа тако силан, да би сву земљу могао тумбе окренути. „Доста ти је и половина,“ вели му калуђер кад га је по други пут напојио, „јер те иначе земља неће поднети.“ Главара српских народних песама српски калуђер шиље у сусрет љутом Ђему Брђанину, само за једну „рибу од Орида,“ а руски калуђер руском јунаку даје снагу и светује га, да се не бије ни са Светогором, ни Вољчом ни Микулом, кога љуби „матъ сыръ земля,“ а при томе му још обећава, да од љуцке руке неће погинути. Ни калуђери нису вазда црни.

Првим заветом, што га чини Илија полазећи испод крова родитељског био је, да прокрчи широки друм у Кијев, што га је био посео Соловеј разбојник. Овај Соловеј приказује нам се у виду чудовишта. Он уме „процвиљети као гуја љута“ или заурлати као „сѣрый волкъ.“ Његово је почивало на седам дубова, а својој љуби је освојио „високе дворе на широкој авлији.“ Илија је свалио чудовиште стрелом на земљу, свезао за седло и повео у Кијев заповедив му, да ни гласка од себе не пусти. Но Соловеј није послушао, таман кад је био пред двором кнежевим, он „засвисталъ не въ полствиѣ, а въ полный свистъ“ и тим је уплашио и кнеза и кнегињу и сву господу бојаре и богатири. Илија га ту убије, да никад више не расплаче очеве и матере, да с њега више не буде удовица у земљи и да не сироти децу руску. Други знаменити мегдан овај јунак дели са Жидовином, богатиром из земље Жидовске, (под овом неки разумевају Козарску.*)

Радња се збива на „застави.“ Десио се, да се дружина разишла и на стражи је остао само Илија и Добриња. Добриња примети траг јуначког коња и одмах купи дружину. Решава се, да се казни смели туђин, али бој мора бити частан — један на једнога. При саветовању износи нам се занимљива карактеристика појединих богатира. Ову карактеристику слушамо из уста самог атамана, који не сме послати на мегдан ни Гришу Бојарскога, ни Аљоша Поповића, јер је:

„Гришка рода боярскаго,
боярскіе роды хвастливые,
на бою-дракѣ прихвастается —
погибнетъ Гришка понапрасному.
Алешенька рода поповскаго,
поповскіе глаза завидушце,
поповскія руки загребушца,
увидитъ Алеша на нахваљщикѣ,
много золота, серебра,
золоту Алеша позавидуетъ —
погибнетъ Алеша понапрасному.“

Гриша је рода великашког,
великашки је род хвалисав,
похвастаће се на боју-мегдану,
и погинуће Гришка узалуд.
Аљоша је рода поповскога,
поповске су очи завидљиве,
а прсти дугачки,
Аљоша ће видети на непријатељу

*) Галаховъ Истор. русской словесн. II. 11. 75.

много злата и сребра,
злату ће позавидети и погинути
Аљоша узалуд.

На мегдан се отправља Добриња, но његова снага не одговара доброј вољи и смелости: видећи Жидовина — он се спасао бегством, први пут у свом мегданцијском животу.

Част заставе тако остала је једино на Илији, који и излази на мегдан Жидовину. Дуго се супарници борили, док најпосле атаман подлеже туђину. Жидовин клече, да се одмори на старим грудима руског богатира и пре, но што ће га погубити, руга му се, зашто се тако стар и изнемогао лаћа мегдана. Но неким чудом, Илија од земље доби троструку снагу, маче свим телом и баца противника у вис, па га дочека на мач. Одрубив му главу, враћа се дружини и прича, како се такав детић још никада није појавио у борби с руским богатирима.

„Вздилъ во полѣ тридцать лѣтъ,

Экаго чуда не наѣзживалъ,“ вели он.

Трећи мегдан Илија дели с царем Калином. Читајући билине о овоме догађају Србин читалац и нехотице гледа у њима свога Краљевића Марка, који ослобађа Косово од црног Арапина. Српски и руски народ подједнако је умео казати, окарактерисати варварина из Азије. Пустошење села и градова, проливање љуцке крви, наслада „на меку душеку с лијепом ђевојком,“ крута самовоља, скривљене обичаја и светиње — то су својства, што их Рус даје цару Калину, а Србин црну Арапину. И један и други народ је до ситнице једнако казао, какву несрећу носи појава оваких гостију у земљи. Оба народа једнако су казали, како је тешко „цевап дати“ желудцу ових паразита. Арапин треба:

„Све за ноћу по јалову овцу,
и фуруну леба бијелога,

а Калин се фали:

Я вотъ по семи ведеръ¹⁾ пива пью
по семи пудъ²⁾ хлеба кушаю“ —

као што се види, поприлична доза и код једног и другог. Билине још веле, да њихов противник мисли, е је снажан само с тога, што оволику количину може метути у желудац. Мало ниже видећемо још један пример.

Напред је речено, да се у билинама с руске стране свето чува начело часног боја, начело, које се тако лепо исказује у српским народним песмама: „срамота је двоје на једнога.“ Руски је богатир свето поштовао ово начело и пре је гинуо, но што би га погазио. Варварин не признаје ни овог јуначког јеванђеља освештаног дугим низом мегдана и обичајем, који је прелазео с поколења на поколење. Цар Калин је довео толико војске у Кијев, да се већ сунце од ње није могло видети. Он иште да се скину крстови с цркава, да се улице изору, да се храмови поруше. Кнез и богатири облаче се у просјачко руво и обореном главом иду уз пратњу „плакунъ колокољ-а,“ да моле за милост силног освајача. На путу срета кнез Илију и „ему челошъ бытъ,^{*}) за русскую землю,“ да пође и заметне бој. Овде нам се даље описује, како је Илија пошао на мегдан, но место мегдана, он се има да бори са грдном силом, коју мало по мало и савлађује, убија Калина и тим по други пут ослобађа Кијев од беде.

¹⁾ ведро около 20 л. ²⁾ пудъ 40 фуната.

^{*}) Челошъ бытъ у Руса означава врло покорну молбу.

(Свршиће се.)

ХУМОР У ПОЕЗИЈИ З. Ј. ЈОВАНОВИЋА.

(Наставак.)

и знамо сви, да се цео свет а и све појединце у њему може посматрати са разног гледишта. Може се са трагичког, може са комичког а може и са хумористичког; ово треће гледиште управо је смеса оних првих. Али хумор је и смеса идеалног и реалног гледишта, јер сваку ствар узима са две стране. То лежи поглавито у том, што је хумор израз осећања. С тога не штеди хумориста ни себе. Он иде за тим, да све доведе у склад, да све измири; за то је у хумору свагда многа добра

ћуд и да нема тог узвишеног гледишта, морао би хумориста очајавати, те тако не би био — хумориста. Али њега мами и везује спољашњост предмета са своје комике а унутрашњост пак са своје збиље. Где други не види ништа друго осим предмет као такав, ту хумориста, баш са свог узвишеног гледишта, види и својства, телесна и душевна. За то се често упушта и у незнатне прилике, али никад једнострано, већ упоређујући их са великим.

Но хумориста мора добро пазити, да не

изађе из склада, из форме; јер та је тачка онај „камен притиканија“, за који мањи дуси обично загну и пређу у карикатуру, незграпност, те постају отужни.

Код Змај-Јовановића нећемо тога видети никад. Он почне лепо али лепо и сврши; никад нас неће претоварити својим сликама. У већим песмама се олако пружа али свагда, колико је доста; у омањим пак севне тек на тренутак, да у читаоцу остави тек дужи одсјај. Ту му је хумор онда у вршку и тај се само види, њега истиче само: досетка је то, која у тренутном сјају свом осветљује обе стране предмета му, и озбиљну и смешну. Те своје хумористичке искрице сложио је у „Грађама за мађарски, немачки, латински, француски, талијански и енглески буквар“, у „Епиграмима“, и у „Ситницама.“

*

У „Грађи за мађарски буквар“ има 217 стихова.

Мотика се зове: *капа*;

— Од те капе многи скапа.

Господар се каже: *ур*,

Макар био и пандур.

Наша *леђа* зову: *ват*.

— Зато ипак ко је момак,

Тај се не да узјахат'.

Уље је српски,

Олај мађарски;

— Зато многе *уље* знају

Да нас *олају*.

Ко је *матор*, тај је: *вин*;

— Зато ј' наша *омладина*

Невина.

Фонд се зове: *алаи*;

Зато се не чуди,

Зато се не диви,

Ако видиш да су многи

На фондове наше *алаиљиви*.

Поток им је *патак*;

— Ал' не знам по чему;

Ваљда зато, јербо патке

Радо иду к њему.

Србин каже: *шеф*,

Мађар вели: *сомј*,

Ал' тај сом твој, мили роде,

Воли вина него воде.

Мађар здраво воли коње,

Не воли их тако нико,

Он је ш њима тако нежан,

И *ждребету* каже: *чико*!

Само *илаве* девојке

Мађар зове: *секе*;

— Али то су, верујте,

Само керефеке!

За *укусан* залагај

Мађар каже: *изеш*!

— А што ми густира,

Кад ја добро знам,

Мени каже: *изеш*!

А *изешке* сам.

Дух Мађари зову *селем*;

— Од тог *духа* берићета нема,

Који воле само да *се лема*.

*

У „Грађи за немачки буквар“ има 133 стихова:

Брак се зове: *Е-е*!

— Та идите само,

Канда ми не знамо!

Мени каже Немац: *мир*;

Али ако не даш њему,

Онда није *мир*.

Каиут се зове: *рок*;

— Можеш мислит' шта се иште,

Кад те зовну на *рочиште*.

Чаша је *глас*;

— И многи су ђаци

На *гласу* јунаци.

Од немачка несташлука

Женске нису мирне;

Немац неће касти: *цура*,

Него таки: *дирне*.

Дебеле су жене нама неприлике;

Ал' код Немца тако није,

Већ друкчије,

Јер *дебеле* жене Немцима су *дисе*.

Уместо *усана*

Хе, хе, хе, хе, хе!

Немац има, знате л' шта?

Има *лише* две.

О, да чуда пушта!

По том можеш судити,
Кол'ка су му уста.

*

У „Грађи за латински буквар“ има 42.

У старих Латина
Во је био: *бос*;
— У времена нова
Наћи ћеш волова
У лепим чизмама
И у калочнама.

Латин није *вик'о*,
Он је само: *клам'о*;
— А кога је *окламао*,
Тај је *викао*.

Вечер зваху: *вешер*;
— По том судит' смеш,
Да Латинке никад дађу
Нису *ирале веш*.

Чујте сад још неколико
Латинских штигова,
Глава им је била *кашут*,
Бог им био *Јова*
Посуђе им био *Васа*
Ребро им је био *Коста*.
И сад мислим да вам је
Латинскога доста.

Први, *ирва*, *ирво* —
Примус, *ирима*, *иримум*;
— А зашто су тако звали?
Јамачно су и они
Првог плату *иримали*.

Ми кажемо: *креста*,
Латин зваше: *крита*;
По том видиш, брате мили,
Да су Шокци били.

Читајући повесницу
Запитах се више пути:
„Зашто су ти Латини
Били тако љути?“
Загонетка. — Али ево
Одгонетљај њен:
Уместо *бубрега*
Имали су: *рен*.

*

У „Грађи за француски буквар“ има 40.

Француз *добро* каже: *бијен*!
— Чудно ми је то;

Код нас, кад је когод *бијен*,
Вели: то је *зло*!

И ми знамо, осећамо,
Да је многи човек звер;
Француз зна и зашто —
Јер је *срце*: *кер*.

Иначе се Француз чини
Мирољубив брат;
— *Кргица* је њему: *тои*,
Пацов му је *раг*.

Француз ти је дипломата.
То се давно зна;
Већ на лицу увек има
Одговора два:
Очи су му: *је*!
А *нос* му је: *не*!

Код Француза бива чуда.
Чудо је и то,
Код њих *теле* није *теле*
Већ је таки: *во*.

*

У „Грађи за енглески буквар“ има 5.

Србин каже *девојка*.
Енглеz каже: *мед*.
(Не знам како жену зову,
— Можда кажу: *јед*.)

Ми велимо *куагило*,
Енглеz каже да је: *бес*;
— Многи наши мужеви
Истога су мњења,
Кад им жена често
Куагила мења.

*

У „Грађи за талијански буквар“ има 9.

Срби кажу: *више*,
Талијани: *вију*;
— Сомборци се чуде јако
Да ли је баш тако.

*

Да завршимо ове цитате са „Азбукопретресом“. Има их 10.

Ја сам писмо свето!
Хвалило се зк,
А ти хајд у цркву —
Одговори Вук.

Еф (Ф), што вазда ради,
Сухотиња сушта,
А где наше Ферте,
Два трбуха пушта.

А камо вам Оиоа?
Тимоџија пита.
Оита грчка врајла
С њи је друговала,
Пси су друштво лоше,
Па је поједоше.

*

И много а и мало смо места заузели цитирањем из „Грађа“. Навео сам их без икакве примедбе, јер би те биле не само излишне, него и досадне, пошто су Змајеве досетке, а њима не треба тумача. Тешко оним досеткама, које треба тумачити!

Дед, нек се нађе још који у нас, који би тако махом, тако лако просуо стотинама досетака! Сумњам, да би се нашао још когод.

А где су још оне силне досетке, које су раштркане још по „Стармалом“, по „Абуказемовим календарима“ и које за Змај-Јована још лете по ваздуху!

При избору наведених досетака из „Грађа“ био сам једнако у неприлици, коју да испишем. Та једна је као и друга, једна лепша од друге — 456. И Змај је престао, што га је већ мрзило; за цело, за то је само престао писати своју „Грађу.“

*

Пре него што пређемо на најумиљатија чеда Змајевог хумора, на песме, које је певао српској деци, ваља нам рећи коју и о оним шаливим песмама, које је нашао за добро, да их преведе, пренева, претопи у српске.

Да под насловом многих песама његових не стоји савесно забележено: „По немачком“, „по мађарском“, по овом или по оном песнику, не би нико казао, да те песме нису оригинали Змај-Јовановићеви. Иста лакоћа, иста ноншалансија и иста течност, што све карактерише и оригиналне му песме, избија и из тих, хајд' да кажем, превода; а то је све за то, што се Змај-Јовановић умео да еманципира од детињасте стеге превађачке, која у тако ситним делима не би ни имала свога смисла. Најбоље досетке у тим „преводима“ баш су његове а не оног дотичног писца. Он ухвати његову замисао, прочита му песму, па је онда по свој прилици књигу и заклопио, мислећи у себи: Ти си твоје учинила а сад остави мене.

И кад се тог држимо, онда можемо себи протумачити ванредну појаву, да су многи и многи његови „преводи“ куд камо бољи од самих оригинала.

Не мислим се упуштати у цитирање таквих „преведених“ песама, ма да би то требало; али довољно је и то, што навестисмо њихову генезу, кратку историју њиховог постанка. Оне носе на себи тип осталих песама Змај-Јовановићевих: оне су праве песме.

(Свршиће се.)

У М Е Т Н О С Т.

АМОРЧИЋИ.

СЛИКА УРОША ПРЕДИЋА.

У дворани „Матице Српске“ стоји већ поодавно слика, која са своје замисли и са израде заслужује сваку пажњу српскога света. То су „Аморчићи“ Уроша Предића.

У пропланку, на камену, крај чистог извора видимо два аморчића-голаћа. Десни је сео на узвишенији камен и таре обема рукама злаћену стрелу; леви пак стоји мало ниже и сипа из шкољке воде на камен, баш на оно место, где десни стрелу оштри. У дну се шири густа шума. Над левим аморчићем раширио је лиснати брест густо грање своје и баца дебео хлад на најближу околину своју; мало даље на десно пукао пропланак а још даље се губе у даљини големи јабланови.

Десни аморчић сео је још на свој црвенкаст огртач, који се у красним борама спушта доле. Иза леђа аморчићевих види се тул са стрелама, шарено, умиљато цвеће вијуга се тамо-амо, на све стране. Леви аморчић стоји мало ниже; загасито првен огртач вије му се по поветарцу са левог рамена а око ло ногу му се вијуга поток. Шумски густиш са ниским цбуновима стоји над потоком и лево иза тог аморчића. Камене, на којем обојица и мирују и раде, сивасто-зеленкасте је боје и врло је лепо групирано.

Леви аморчић стоји на маленој плочи, ножице је саставио, труп је мало прегнуо, левом се руком наслонио на велики камен а десну, у којој држи шкољку, подигао је водоравно; лице му је са свим

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

у профилу. Десни аморчић се левом ногом подупрѐ а десну је повукао натраг и чисто се наслонио на њу. У обема рукама држи стрелу; десном је управља а левом ју је мало притиснуо; главу је своју мало нагнуо а лице му је пола ea face. Оба аморчића имају мала, шарена крила.

С једне стране у дну лиснати брест, с друге пропланак а у среди на пред чистина, све је то разредило поделу светлости и сенке тако, да леви аморчић, баш са брестове хладовине за њим, у већој светлости долази пред наше очи него десни. За чијих се леђи пружа шумски пропланак. У опште, распоред светлости и сенке тако је очигледно удешен, да гледаоцу свагда онај део слике упада боље у очи, који таман гледи. Одмавне ли се пак мало даље од слике, тек онда види, како је тај распоред уметнички удешен, јер му пред очи чисто излазе они делови, које је уметник тим распоредом хтео боље да маркира. Слатка, гола, ружичаста тела аморчића показују се красно у пуначкој једрини својој, сивасто-зеленкасто камење чисто се светлуца у пуној светлости, потак се час губи у сенци час се блиста у зраку а блага хладовина шумска чисто свежи и око и чело гледаочево.

Најзанимљивији је израз у лицима оба кудрава и буцаста аморчића. Док је леви, плавојко, сасвим реван и пажљив, својим велеважним послом сасвим заузет, да из шкољчице таман на оно место воду сипка, где му друг оштри стрелу, дотле се овај, смеђашко, као помалко лолински и смешка, док стрелу таре те таре: права деца, која и ситницу најозбиљније схватају. — Да ли баш ситницу? За њих, аморчиће, можда и јесте; али тешко да је и за оне, којима су намењене стреле, те љубавне стреле. Али неће бити да је и за њих то баш ситница; јер од куд та ревност, која се не показује само на лицима њиховим, него и на телима, која се чисто усредередила у посао — и једно је и друго, и ситница и крупница. Са њиховог гледишта крупница је у то-

лико, што им је задатак заметати љубавне кавге, а ситница пак у толико, што им је то обичан посао, на који су се навикли већ од постанка свог. Богови су то мали а како се ревност баве људским стварима. Онај је леви од тешке пажње чисто ушилио слатка усташца своја, само да ни једна кап не оде узалуд, крај оног мало удубљеног места на камену, где се оштри стрела. И онај десни пази како ће трти стрелу; али он као да је мало старији од свог друга, мало искуснији, те врши важнији посао, да удеси стрелу а леви му тек као шегрче долива воде. И лице му је према том. Док је леви безазлено дете, дотле је он већ неки мудрашко; уста су му малко развучена а обли обрашчићи затегнути — чисто му се може шчитати с лица, да није оштрење главна ствар, цел, већ само средство, да извесно дође до цели: да рани срца људска. Па с каквим ли ће ђефом одапети стрелу, кад буде ваљано удешена! Гледаће само своју мету, срце, раниће га а за даље се неће бринути ама баш ништа, само што ће се у тренутку метка слатко насмејати, јер — није промашио. А људи, ми смртни људи, можемо се после превијати, можемо уздисати и чезнути, он, несташни аморчић, окренуће се лакоумно од нас, оставиће нас да болујемо, и отићи ће можда на то исто место у шуми, да наоштри још коју стрелу и да свом пажљивом другу приповеда, како се у свету мало нашалио с људима. Овај ће пак пазити и пазити, вртиће главицом својом, насмешиће се и опет затити воде у шкољчицу, да тако исто ревност врши свој посао, да сипка воде на камен. А он пак, несташко, извадиће из тула свог нову стрелу, прегледаће је, и — обојица ће почети свој посао на ново, тај посао, који нам је ево уметничка рука Уроша Предића тако живо и тако умиљато створила на платно, и то тако ревност и одано, као да нису мало пре учинили чуда и покора у срцима људским.

Али нека их, нек раде, та то им је занат.

М. С—Ћ.

Л И С Т А К.

СМРТ ИВАНОВЕ ЉУБЕ.

ПО КАЗИВАЊУ ГЂЕ Ј. С.

ПРИВИЉЕЖИО ЂОРЂЕ СВИТЛИЋ.

Уранила Иванова љуба,
Уранила у зелену башчу,
Уранила да залива цвеће.
Она ишла од цвета до цвета,
Свакоме је цвѣтку попевала.

Кад је дошла цвѣтку рузмарину,
Она му је лепо попевала:
„Рузмарине, моје лепо цвеће,
„Увек цветаш а семена немаш!
„Тако и ја, Иванова љуба,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

„Увек љубим, ал порода немам!“
 Она мисли нико је не слуша.
 Слушала је Иванова мајка.
 Она иде свом бијелу двору.
 Па дозива свог сина Ивана:
 „Ој Иване, моје чедо драго!
 „Јутрос ти је уранила љуба,
 „Уранила у зелену башчу,
 „Уранила да залива цвеће.
 „Она иде од цвета до цвета,
 „Свакоме је цвету попевала,
 „Кад је дошла цвету рузмарину,
 „Рузмарину љуба говорила:
 „Рузмарине, моје лепо цвеће!
 „Увек цветаш, ал семена немаш.
 „Тако и ја Иванова љуба,
 „Увек љубим, ал порода немам;
 „Кад је дошла под румену ружу,
 „Ту је љубу санах ухватио.

„Лепша љуба нег' румена ружа.“
 Кад то чуо Иво господару,
 Он принаса сабљу понајбољу,
 Па он иде у зелену башчу,
 Па он иде под румену ружу.
 Лепша љуба нег' румена ружа.
 Па он вади сабљу иза паса,
 Па удара љубу по појасу.
 Како ју је лако ударио,
 На сабљи јој чедо извадио!
 Скочи Иван, као змија љута,
 Па удара себе по кољену,
 Па он вади пребелу мараму,
 Па он меће чедо у мараму.
 Па га носи својој старој мајци,
 Па је њојзи 'вако говорио:
 „Ево мајко зелене јабуке,
 „Којој ниси ни дозрети дала!“

СЛАВА.

Ц Р Т А И З П Е Т Р О Г Р А Д А .

О Д М И Л А Н А С . Ђ У Р И Ч И Ћ А .

(Свршетак.)

Прође четврт сата, а Стева се не враћа. Прође по сата — нема га, прође цео сат а Стеве ни од корова, а ни келнер није за то време ни једанпут у собу ушао.

Међу нама настаде забуна и немир. Шта то значи? Нека иде један да види, шта тако дуго ради.

Херцеговац изађе на поље и после неколико тренутака врати се натраг сав усплахирен са стиснутим песницама.

„Јесам ли вам ја казао, да је он хуља, да је нитков, да је последњи човек, никоговић један, знате ли да је побегао?“

Да се десио какав фотограф, да сними наше физиономије, како су у том тренутку изгледале, та се слика не би могла исплатити!

Пошто се мало опорависмо од ужаса, отпочне општа псовка на чистом српском јесину и то тако громка да се чак и прапоршчик пробудио.

Наступи општа забуна. Шта ћемо сад? Како да се из ове славе искобељамо.

Три „птице небеске“, које су такође ту биле, отпочну се смејати и нама и Стеви: „е баш је хуља, да направи такав виц и да нама ништ не каже, да се благовремено извучемо — баш је хуља!“ Они почну и нас уверавати да је то само шала, шала и комички завршетак славе. Њима је тај завршетак био пријатнији но цела част; тако је бар

изгледало. Ућутали су тек онда, кад су им прапоршчик и Херцеговац показали песнице.

Шта да се ради? Решимо, да зовемо гостионичара па ми да платимо.

„Птице небеске“ томе су се јако противиле, како ми да платимо? Он нас је звао на част, нег гостионичар њега тражи!

„Али ту се мора умешати и полиција, а ми смо ђаци и стипендијати па можемо због тога и стипендију изгубити.“

Да платимо!

Гостионичар донесе рачун, који је износио двадесет и седам рубаља.

Ух! двадесет и седам рубаља, — двадесет и седам га куршума погодило да бог да!

Студенат университета примио је стипендију пре два дана; од ње му је остало још дванајест рубаља; с њима је требало цео месец живети; а сад шта ће? Шта бог да.

Он метне на астал сву своју имаовину.

Медицинар да осам рубаља; и он није више имао, и цео месец чекао га пост због данашње славе.

Дође ред на мене. Ја сам тог истог дана заслужио једним преводом пет рубаља; нисам их још био ни разменио. Како ћу да их дам, кад су то ретки дани кад се има пет рубаља у џепу! Ах!

пет рубаља па још у цело! Тако лепа плава хартијица! Чини ми се, да бих радије један прст дао, но ту хартијицу! Ал' шта да се ради? Кад славиш, плаћај! Па још кад сам помислио, да код куће ни труни дувана, ни чаја немам...

С тужним срцем метнем и ја на сто мојих пет рубаља а остало попуни Херцеговац и техничар. Код прапоршчика а и „птица небеских“ није се нашла ни једна копјека.

И тако смо ми славу Стевину прославили и разишли се кућама, с најцрњим мислима, с најтужнијим срцем.

После неколико дана сретне ме онај руски пуковник. Био је са мном врло љубазан и између осталог рече ми: „ни један руски обичај не допада ми се тако као ваша слава!“

Ја сам пуковнику одобравао ал' срце ми је знало, како сам тада о слави мислио!

МАЏАРИЦА МАРА.

НАРОДНА ПЕСМА.

Не дуј ветре, не лелујај гране!
У граду је Маџарица Мара,
Сузе рони а године броји:
„Ево данас девет годиница
Од кад мајки гошћа била писам
Ни ја мајки, ни мајка меника.“
Тек што Мара у речи бијаше,
Ал' на врата материне слуге:
„Ајде Маро, ајде сестро наша
Тебе зове мајка на весеље.“
Ал' беседи Маџарица Мара:
„Ој Бога вам материне слуге
Какво вам је у мајке весеље?“
Ал' говоре материне слуге:
„Ђурђа жене, Ђурђију удају
А Јелена под прстеном стоји.“
Ал' беседи Маџарица Мара:
„Стан' — постанте материне слуге,
Да умесим бијелих колача,
Да усучем три воштане свеће,
И да идем у нове дућане,
Да ја купим брату перјаницу.“
И умеси бијелих колача,
И усуче три воштане свеће,

Она оде у нове дућане,
Она купи брату перјаницу;
И пођоше збогом да идеду.
Кад су били спрам мајкиних двора,
Ал' беседи Маџарица Мара:
„Какво ми је у мајке весеље,
Нит' певају, нити запевају?“
Ал' говоре материне слуге:
„Ти ушетај у мајкине дворе,
И видићеш мајкино весеље.“
Кад ушета Маџарица Мара,
Кад ушета у мајкине дворе,
Те је вид'ла мајкино весеље,
Ђурђа купа, на даску га меће,
А Ђурђији свећу додржава,
Јелена се већ на муке дала.
Љуто куне Маџарица Мара:
„Бог убио материне слуге,
Како су ме љуто преварили,
Преварили из града извели!“
Ал' беседе материне слуге:
„Твоја нас је научила мајка
Да ми тебе тако преваримо.“

По казивању матере своје прибележио

И. М.

Л И С Т И Ћ И

Г Л А С Н И К.

(Српско учено друштво.) Програм за прославу 50-годишњице књижевног рада редовних чланова српског ученог друштва Ђ. Малетића и М. Бана, 8. септембра 1885. у Београду. — У недељу 8. септембра, у 10 часова пре подне у сали велике школе. Свечани састанак српског ученог друштва. I. Бирају се изасланици, који ће јубиларе доприти у седницу. II. Председник друштва отвара свечани састанак. III. Говор члана Св. Вуловића о животу јубилара Ђ. Малетића и његовом књижевном раду за 50 година. — Говор секретаров о животу јубилара М. Бана и његовом

50-годишњем књижевном раду. IV. Ректор велике школе поздравља г. М. Бана, као некадашњег професора лицејског. — Директор гимназије поздравља г. Ђ. Малетића као некадашњег професора и директора велике гимназије београдске. V. Честитања других корпорација, страних и домаћих. VI. Отпоздрав једнога и другог јубилара.

— За председника „Матице Српске“ изабран је др. Борђе Натопшевић, за потпредседника Васа Пушибрка за потпредседника књижевног одељења Светозар Савковић.

— За чланове књижевног одељења „Матице Српске“ иза-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

брани су: Сава Косановић, митрополит сарајевски, Јован Борота, прота у Ст. Бечеју, др. Љубомир Радивојевић, Мита Петровић, Паја Марковић, др. Јован Пачу, Пера Радуловић, Владимир Красић, др. Лава Томановић, Мојо Медић и Јован Поповић.

— У књижевни одбор „Матице Српске“ изабрани су: А. Хаџић, Миша Димитријевић, др. Ђорђе Дера, Сава Петровић, Милан Андрић, Филип Оберкнежевић, др. Илија Огњановић, Стеван Лекић, Андрија М. Матић и др. Милан Савић

— Књижевни одбор. Матице Српске имао је 6. (18.) о. м. своју седницу:

1.) Ђорђе Јовановић поднео на оцену и награду приповетку из српског и циганског живота „Ра што се тако догодило.“ Издаје се на оцену Милану Андрићу. — 2.) Мита Живковић шаља за Летопис приповетку „Враг девојка“. Прима се. — 3.) Живко Драговић шаље чланак „Београдски преглед Црне Горе“. На оцену др. М. Јовановићу Батуту. — 4.) По оцени Милана Савића не примају се песме С. Н. „Сестри на самрти“ и „Сирочад“.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Наш сарадник, Јосип Берса у Задру, намерава издати своје песме. Песме ће бити подељена на 1. Прве суве и први осмијеси. 2. Пантеон. 3. Сонети. 4. Романце и баладе. 5. Морске елигије и 6. Равне пјесме. — У 35. броју овога листа саопштили смо две песме нашег далматинског песника на углед. С наше стране топло препоручујемо првендач нашег пријатеља и позивамо српску публику на претплату. Уредништво „Стражилова“ прима ће радо претплату из наших крајева. Књига ће бити штампана латиницом у елегантной шестнаестини а цена јој је 1 ф.ор. У једно молимо и наше пријатеље, да приону око скупљања претплатника, да покажемо нашој браћи Далматинцима, да им умето ценити рад.

— Од Брет Харта је изашла нова новела Маруја.

— Ибрајим Хилми, син кедиве Измајила издаће на свет дело о старој и о новој књижевности Суданској

— Дарвинов син пише биографију свог великог оца; у њој ће особито узети у обзир живот научењак у кући и начин његовог истраживања.

— Иаања је Ригерова књига о Шидеровом одношају к француској револуцији.

— Најбољи животопис Гетеов писао је Енглез Љус; сад ће његово дело изаћи илустровано.

С М Е С И Ц Е.

— Бележимо ово више са своје занимљивости него што слено верујемо: У немачком часопису „Über Land und Meer“ пише др. Карло ди Пред о живо-сахрањеним факири-

ма (испосницима) у Индији. У Индији је већ давно познато, да има факира, који се дају на краће или на дуже време живи сахрањити. Факир Харидас дао се од неког индијског кнеза закопати, да, после неколико месеци ископан, поново оживи. Кад се умртвио, буде у присуству кнеза и његових великаша у пољаву зашивен, затим у сандук положен а овај закључан; кнез је сам локот метуо на сандук и кључ узео к себи. Сандук буде затим у банти једног министра, ван вароши Лахоре, закопан а преко гроба јечам посејан, око гроба подиглоше вид и поставише страже. Четрдесет дана доцније дође кнез са министрима, са енглеским генералом Вентуром, са неколико Енглеза и са леџником. Сандук ископаше а факир лежаше у њему хладан и укочен. Кад су му главу (теме) грејали, у уста дували ваздуха и тело му трли — дође факир опет к себи. Тај факир се на тај начин дао више пута сахрањити. Реса испод језика му је одсечена, те га може извући, затим савити и турити у унутрашње јаме од носа, да нос тако сасвим запуши од уста. Спољашње јаме од носа и уши запушава воском а очи поклопи нечим. Давно се већ ведба, да може задржати дисање, неколико дана. Пре него што се даје закопати, увима средства за пролив а за тим живи од мало млека. Пре сахране прогута дугачку платнену траку, њоме чисти желудац а водом испира црева Траку затим извади опет. Кад га ископаше, није могао леџник никако наћи да има живота у њему; срце му није било, нити се на руци или на слепим очима могло приметити, да му куца пула. Кад хоће да га оживе, најпре му изваде језик из унутрашњих јама од носа, за тим му дувачу ваздуха у уста, тако, да зашупачи из спољашњих јама од носа излете напоље. Помало долази факир к себи, дише, отвори очи и наскоро је опет чини и свеж.

Говори се, да је био неки факир 100 година закопан, па је онда много причао о старом добу. У опште, случајеви, да се факири дају закопати, нису ретки.

Сад колико је истине у том, нека себи замисле наши читаоци; ми ћемо само навести још то, да има животиња, које преспавају читаву зиму, да има малих животињица, које се сасуше као прах, тако остају по више година а кад се успе на њих вода, оне оживе опет.

Ми још мало знамо о телесним снагама нашим и кад тако што читамо, долазимо до уверења, да се у Индији збивају ствари, о којима ни појма немамо.

ОД УРЕДНИШТВА.

Тражимо књигу Јована В. Гета „СТРАДАНИЈА МЛАДОГА ВЕРТЕРА“ *превео Јован Рајић*. Ако би ко од наших поштованих читалаца имао ту књигу а не треба му, молимо га учтиво, да нам је пошље. Готови смо платити сваку пристојну цену за њу. Књига је штампана у Новом Саду, године 1844.

САДРЖАЈ: Тужном срцу оца и мајке. Песма З.-Ј. Јовановића. — Поп Илија и прота Драгач. Приповетка из живота честејших. Написао Милан Андрић. (Наставак.) — Нада. Песма Милутина Трбића. — Сперата. (Из Гетевлевог „Wilhelm Meisters Lehrjahre“.) — Билине и богатири. Студија Н. Ковачевића. — Хумор у поезији З.-Ј. Јовановића. (Наставак.) — Уметност: Аморчићи. Слика Уроша Предића. — Листак: Смрт Иванове љубе. Народна песма. Приближежио Ђорђе Свитлић. — Слава. Црта из Петрограда. Од Милана С. Ђуричића. — Маџарица Мара. Народна песма. Прибележио И. М. — Листићи: Гласник. — Књижевне новости. — Смесице.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф.ор. а. вр. на целу годину, 2 ф.ор. 50 новч. на по године, 1 ф.ор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф.ор. на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.